

اثر سیاست تعرفه ای بر قیمت داخلی گوشت مرغ و گوساله در ایران

لیلا یزدان شناس^{*}، زوار پرمه و زهرا آقاجانی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۱۰/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۱۱/۳۰

چکیده

در این مقاله نقش افزایش نرخ تعرفه ی گوشت مرغ و گوساله بر قیمت داخلی آن ها مورد بررسی قرار گرفته است. در این راستا از مدل انتقال و در قالب پانل دیتا، برای گوشت گوساله دوره ی زمانی ۸۷-۱۳۶۹ و برای گوشت مرغ دوره ی زمانی ۸۵-۱۳۷۱ در نظر گرفته شده است. نتایج نشان می دهد که با افزایش نرخ تعرفه ی گوشت مرغ و گوساله از ۴ به ۹۰ درصد، قیمت مصرف کننده ی این کالاها به ترتیب ۱۱/۳۹ و ۲۷/۳۷ درصد افزایش می یابد.

واژه های کلیدی: تعرفه، گوشت مرغ، گوشت گوساله، مدل انتقال، پانل دیتا

پیشگفتار

تولید گوشت مرغ در ایران در سال های اخیر به شدت افزایش یافته و از ۳۸۰ هزار تن در سال ۱۳۶۹ به بیش از ۱/۵ میلیون تن در سال ۱۳۸۷ رسیده است. افزایش تولید گوشت مرغ در ایران مرهون افزایش تقاضای داخلی (تغییر فرهنگ تغذیه ای، رشد روز افزون جمعیت و افزایش درآمد سرانه) بالا بودن قیمت کالاهای جانشین (ارزان تر بودن گوشت مرغ در مقایسه با سایر گوشت ها)، سالم بودن گوشت مرغ در مقایسه با گوشت قرمز، محدودیت تولید گوشت قرمز در کشور با توجه به محدودیت منابع آبی و تخریب مراتع، بازگشت سریع سرمایه در صنعت طیور نسبت به سایر فعالیت های دامی و افت کم لاشه پس از کشتار در این صنعت می باشد. همین امر موجب شده تا گوشت مرغ از حالت تجملی خارج شده و به عنوان کالای اساسی در سبد خانوارها قرار گیرد.

^۱ - پژوهشگران و اعضای هیئت علمی موسسه ی مطالعات و پژوهش های بازرگانی

*- نویسنده ی مسئول: la.yzdanshenas@gmail.com

همان گونه که گفته شد، ایران در تولید گوشت مرغ در مرز خودکفایی قرار دارد و تولید داخلی بیش از ۹۹ درصد مصرف داخلی را تشکیل می‌دهد. این در حالی است که هنوز بسیاری از واحدهای تولیدکننده ی گوشت مرغ با ظرفیت واقعی خود تولید نمی‌کنند. در صورت تحقق این امر، ایران نه تنها شاهد خودکفایی کامل در تولید گوشت مرغ خواهد بود بلکه امکان صادرات رقم شایان توجهی نیز فراهم خواهد شد. از آن جا که در برخی از ایام سال و به منظور تنظیم بازار داخلی، واردات گوشت مرغ صورت می‌گیرد، افزایش تعرفه ی آن می‌تواند قیمت بازار داخلی را تحت تاثیر قرار دهد. بر این اساس، در این بخش اثرات تغییرات تعرفه ی گوشت مرغ بر قیمت داخلی آن بررسی می‌شود، بنابراین در این مطالعه اثرات تغییرات تعرفه بر قیمت داخلی آن بررسی شده است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که میانگین تعرفه‌ها در کشور ما از سایر کشورهای جهان بالاتر است، علت اصلی این روند طی سال‌های گذشته، بیش تر معطوف به مشکلاتی است که جهان غرب و بویژه آمریکا از ناحیه ی اعمال تحریم‌های اقتصادی متوجه کشور نموده است. در شرایطی که اقتصاد ایران طی سالیان متمادی هدف تحریم‌های غرب قرار گرفته است، طبیعی است که در هر دوره‌ای، به منظور حمایت از اشتغال و تولید داخلی اعمال تعرفه‌های بیش تر در دستور کار تصمیم‌گیران قرار گیرد. تعرفه‌های سال ۱۳۸۸ نشان می‌دهد، نزدیک به ۲ درصد میانگین مجموع تعرفه‌ها نسبت به سال پیش از آن افزایش یافته است (مقررات صادرات و واردات، ۱۳۸۸). از سوی دیگر، ایران یکی از پنج کشور جهان است که بالاترین نرخ تعرفه را برای واردات اعمال می‌کند (اکنون میانگین نرخ تعرفه در ایران ۳۳ درصد است) و نرخ بالای تعرفه سبب شده تا در برخی ترتیبات منطقه‌ای با دیگر کشورها دچار مشکل شود. طی سالیان گذشته تجربه نشان داده که هر چه نرخ تعرفه بالا رود، قیمت‌های داخلی نیز افزایش یافته و در مقابل منجر به کاهش نرخ بهره‌وری، کاهش رقابت‌پذیری کالا در دیگر کشورها و ایجاد انگیزه برای واردات کالای بیرونی شده است. لذا با برخورد غیرمنطقی با تعرفه، این سوال مطرح می‌شود که؛ آیا با روند کنونی حمایت‌های تعرفه‌ای می‌توان رتبه ی نخست منطقه را در سال ۱۴۰۴ از آن خود کرد؟

گرایش‌های مبتنی بر اصلاح سیاست تجارت خارجی ایران در دهه ی اخیر، به سبب فضای حاکم بر اقتصاد داخلی و جهانی، امری اجتناب ناپذیر شده است. کشور ایران در این زمینه در طول برنامه ی سوم گام‌هایی مناسب برداشته است که برای نمونه می‌توان به تصمیم‌های گرفته شده ی دولت در تک‌نرخ کردن ارز (یکسان سازی نرخ ارز)، حذف موانع غیر تعرفه ای و تبدیل آن به معادل‌های تعرفه ای، پیگیری عضویت ایران در سازمان جهانی تجارت، تنظیم انحصارات و رقابتی کردن اقتصاد اشاره کرد.

سیاست تجاری بر قیمت کالاها و بازدهی عوامل تولید اثر می‌گذارد و این تغییرات می‌تواند اثری متفاوت بر هزینه‌ی خانوار داشته باشد. از دید خانوارها، اهمیت سیاست‌های تجاری به دو عامل بستگی دارد: نخست این که سیاست‌های تجاری چه اثری بر بازار داخلی دارند (اثر مستقیم بر بازار داخلی) و دوم این که تاثیرپذیری خانوارها از کالاها و عوامل تولید متأثر از سیاست‌های تجاری، چه اندازه است.

در بیش تر پژوهش‌های انجام شده تاکید و تمرکز بر عامل دوم بوده و این در حالی است که پژوهش کافی در مورد اثرات گوناگون سیاست‌های تجاری بر بازارهای داخلی صورت نگرفته است. از سوی دیگر، بیش تر بررسی ما بر این نکته تاکید دارند که آزادسازی تجاری به افزایش نابرابری در دستمزدها و کاهش قیمت محصولات کشاورزی منجر خواهد شد (گلد برگ و پاونیک^۱ (۲۰۰۴)، پورتو^۲ (۲۰۰۶) و نیکیتا^۳ (۲۰۰۸)). سیاست‌های تجاری نظیر تعرفه‌ها، شکاف بین قیمت داخلی و قیمت خارجی را تحت تاثیر قرار می‌دهند. هنگامی که تعرفه کاهش می‌یابد، این امر بر قیمت داخلی کالا و قیمت نسبی آن در اقتصاد تاثیر خواهد گذاشت. تغییر قیمت‌های نسبی موجب عدم تعادل در بازار عوامل تولید خواهد شد و در نتیجه به تعدیل درآمد عامل تولید (بویژه دستمزدها) منجر خواهد شد.

اهمیت تعرفه به عنوان یک ابزار موثر حمایتی

تعرفه یکی از مهم‌ترین و متداول ترین ابزارهای حمایت مرزی از تولیدات داخلی است که تقریباً در تمامی کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد. اهمیت این ابزار در سیستم تجاری به حدی است که اساساً گفتگوهای مربوط به آزادسازی تجاری و موافقت نامه‌ی عمومی تعرفه و تجارت، یعنی گات ۱۹۴۷ با بحث کاهش تعرفه‌ها آغاز شد. بر خلاف بخش صنعت، در بخش کشاورزی مقاومت‌ها در برابر کاهش حمایت‌های تعرفه‌ای و پرداخت یارانه‌های صادراتی همچنان وجود دارد و کشورهای صنعتی همچنان موانعی را در دسترسی بازار محصولات کشاورزی برای کشورهای در حال توسعه ایجاد می‌کنند. این امر از جمله دلایل شکست پنجمین کنفرانس وزراء در کنکون مکزیک (گفتگوهای که در ۱۰ تا ۱۴ سپتامبر ۲۰۰۳ انجام گرفت) بود. نرخ‌های بالاتر تعرفه‌ای را می‌توان در این بخش ملاحظه نمود.

1- Goldberg & PavniCk

2- Porto

3- Nicita

اهمیتی که کشورهای گوناگون برای حمایت از بخش کشاورزی قایل هستند، سبب شده تا تقریباً همه ی آنان از ترکیبی از موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای برای حمایت مرزی از محصولات تولید شده در این بخش استفاده کنند. به گونه ای که این امر را می‌توان یکی از مهم‌ترین دلایل کوچکی تجارت بین‌الملل محصولات کشاورزی در مقایسه با حجم تولیدات این بخش دانست. درک این نکته سبب شده تا کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی در موافقت‌نامه ی کشاورزی متعهد به تبدیل موانع غیرتعرفه‌ای خود به تعرفه و کاهش معادل تعرفه‌ای بدست آمده در یک دوره ی زمانی معین - برحسب درجه ی توسعه یافتگی خود- شوند، ولی همچنان حمایت زیاد از محصولات کشاورزی مهم‌ترین عامل اخلاص تجارت جهانی محصولات کشاورزی می باشد. برآوردها نشان می‌دهد که میانگین نرخ تعرفه‌ها در بخش کشاورزی در جهان، بالاتر از بخش صنعت بوده است. نکته ی بسیار مهم آن است که نحوه پراکنش چنین تعرفه‌های بالایی در بین کالاها و کشورهای گوناگون نیز بسیار ناموزون است و ایران نیز به عنوان یک عضو جامعه ی جهانی طی چند دهه ی گذشته از ابزارهای حمایت مرزی استفاده نموده است، ولی در طول چند دهه ی گذشته به دلایلی مانند دولتی بودن ساختار تجارت خارجی و یا دسترسی به درآمدهای نفتی، هیچ‌گاه تعرفه‌ها در رژیم تجاری کشور از اهمیت چندانی برخوردار نبوده است. تضاد این امر با استراتژی توسعه ی صادرات و حضور گسترده‌تر در بازارهای جهانی و بویژه تلاش برای عضویت در سازمان جهانی تجارت - موجب شده تا قانون‌گذار در ماده ی ۱۱۵ قانون برنامه ی سوم توسعه ی اقتصادی و اجتماعی کشور دولت را موظف به تبدیل موانع غیرتعرفه‌ای به تعرفه ای و طراحی رژیم تعرفه‌ای مناسب برای کشور کند. بر این مبنا طی چند سال گذشته تلاش‌های بسیاری صورت گرفته به گونه ای که برای نخستین بار در قانون صادرات و واردات سال ۱۳۸۲ همه ی مجوزهای ورود کالا حذف شد.

با وجود روند کاهش تعرفه‌ها در سطح جهان، در سال ۱۳۸۸، در قانون بودجه، ماده ی ۴۰ به تصویب مجلس رسیده است که دولت را موظف به افزایش تعرفه ی محصولات نهایی کشاورزی تا سطح تعرفه ی خودرو کرده است. افزایش نرخ تعرفه بر بازار داخلی می‌تواند دارای پیامدهای گوناگونی باشد که نخستین پیامد آن تاثیرگذاری بر قیمت داخلی کالاهاست. از این رو بررسی افزایش نرخ تعرفه بر قیمت نهایی کالاهای اساسی برای سیاستگذاران از اهمیتی ویژه برخوردار است. بر این اساس در این مقاله به این مهم پرداخته شده است.

در جدول های ۱ و ۲ میانگین تعرفه‌های کل، کشاورزی و صنعتی برای دوره ی زمانی ۲۰۰۳ و ۲۰۰۷ برای برخی از کشورها آمده است. بر اساس این جدول:

۱- برای بیش تر کشورها میزان تعرفه طی این دوره از کاهش چشمگیری برخوردار بوده است.

- ۲- ایران در بین کشورهای مورد بررسی دارای بالاترین نرخ تعرفه بوده و این امر تقریباً برای محصولات کشاورزی نیز مصداق دارد.
- ۳- تعداد کالاهایی که دارای تعرفه ی صفر هستند، یکی دیگر از معیارهای مهم درجه ی آزادسازی کشورها در امر واردات است. بر اساس این معیار در ایران کالاهایی که دارای تعرفه ی صفر هستند، وجود ندارند در حالی که این ارقام برای برخی از کشورهای دیگر بسیار چشمگیر است.
- ۴- تعامل با اقتصاد جهانی نیازمند داشتن سطح تعرفه‌های پایینی است. همان گونه که مشاهده می‌شود، سطح تعرفه‌های کشور در بخش کشاورزی از میانگین جهانی بسیار بالاتر است و از آنجاکه سطح تعرفه‌ها یکی از شاخص‌های تعیین‌کننده ی میزان دسترسی به بازار یک کشور بشمار می‌آید، از این نظر سطح تعرفه‌های کشور بالاست.
- ۵- بررسی مطالعات انجام شده در زمینه ی سیاست تجاری کشور بیانگر آن است که پیش از پیروزی انقلاب اسلامی با وجود قانون انحصار تجارت خارجی، دست بخش خصوصی در واردات و صادرات در عمل آزاد گذاشته شده است. به بیان دیگر، در دوره ی ۵۷-۱۳۳۹ میانگین نرخ تعرفه ی وصول شده از کل واردات ۱۵/۹ درصد است. در حالی که این رقم در دوره ی ۶۹-۱۳۵۸ به ۳۰ درصد افزایش یافت. این شرایط در سال‌های دو برنامه ی اول و دوم نیز تا سال ۱۳۷۸ ادامه داشته و از سال ۱۳۷۹، با شروع برنامه ی سوم توسعه اصلاحات مهمی در سیاست تجاری کشور بوقوع پیوست، اما به نظر می‌رسد در سال‌های اخیر روند کاهش تعرفه متوقف شده است (فریادرس، مقدسی، ۱۳۸۳).
- ۶- تجربه ی کشورهای موجود در جدول های ۱ و ۲ گویای آن است که این کشورها به سمت کاهش موانع تعرفه‌ای گام برداشته‌اند.
- ۷- بررسی تعرفه‌ها در ایران نشان می‌دهد که این تعرفه‌ها در سطح بالایی قرار دارند و همین موضوع روابط تجاری و انعقاد موافقتنامه‌های تجاری در سطح جهانی اعم از دوجانبه و یا چند جانبه را با موانع جدی مواجه می‌سازد. شایان ذکر است از نظر سطح تعرفه، نرخ تعرفه بالاتر از ۱۵ درصد به عنوان تعرفه بالا قلمداد می‌شود که همین امر ضرورت توجه به کاهش نرخ‌های تعرفه را افزایش می‌دهد.
- ۸- بررسی وضعیت تعرفه‌های کشاورزی در دوره ی ۸۷-۱۳۸۲ نشان می‌دهد که میانگین تعرفه‌ها از ۲۶/۰ در سال ۱۳۸۲ به ۳۳/۴ درصد در سال ۱۳۸۶ افزایش یافته است (رشد میانگین سالانه ۸/۸۹ درصد)، اما دولت در سال ۱۳۸۷ به منظور رویارویی با کمبود کالاهای اساسی، اقدام به کاهش تعرفه ی محصولات کشاورزی نمود. از این رو در این سال میانگین نرخ تعرفه نسبت به سال ۱۳۸۶ کاهش یافته و به سطح ۲۷/۷ درصد رسیده است. از ۲۳ فصل تعرفه‌ای محصولات

کشاورزی مورد بررسی، ۱۶ فصل با افزایش تعرفه (حدود ۷۰ درصد خطوط تعرفه) و تنها ۷ فصل از کاهش نرخ تعرفه برخوردار بوده‌اند. بالاترین نرخ افزایش به فصل ۱۳ (انگم‌ها؛ صمغ‌ها، رزین‌ها و سایر شیرها و عصاره‌ی نباتی)، فصل ۱۰ (غلات) و فصل ۶ (نباتات زنده و محصولات گلکاری) اختصاص داشته است. این در حالی است که اگر تعرفه‌های سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۶ مبنای مقایسه باشند، وضعیت افزایش نرخ تعرفه‌ها به مراتب بیش‌تر از این خواهد بود. زیرا برای مثال میانگین ساده‌ی نرخ تعرفه‌ی غلات از حدود ۴ درصد در سال ۱۳۸۲ به حدود ۴۰ درصد در سال ۱۳۸۶ رسیده است (۱۰ برابر). این امر سمت و سوی سیاست تجاری کشور را در واردات محصولات کشاورزی نشان می‌دهد (برگرفته از گیلانپور، ۲۰۰۶).

روش پژوهش

رابطه‌ی میان شوک‌های تجاری و قیمت‌های داخلی، اغلب پیچیده است. در هنگام تجزیه و تحلیل اثر سیاست‌های تجاری بر قیمت‌های داخلی، یکی از موضوع‌هایی که باید در نظر گرفته شود این است که قیمت‌های داخلی در مناطق گوناگون کشور ممکن است واکنش‌های متفاوتی به یک سیاست تجاری ویژه داشته باشند. دلیل واکنش متفاوت قیمت‌های خرده‌فروشی این است که این قیمت‌ها تحت تأثیر عواملی نظیر هزینه‌های حمل و نقل، افزایش قیمت‌های ناشی از دخالت واسطه‌ها، قیمت کالاهای رقیب و کالاهای جانشین داخلی قرار می‌گیرند. بعید است که این عامل‌ها به گونه‌ی یکسان در سطح مناطق جغرافیایی یا بازارهای محلی توزیع شوند (نیکیتا، ۲۰۰۸). در نتیجه اثر تعرفه‌ها بر قیمت‌های خرده‌فروشی در داخل کشور، به احتمال زیاد متفاوت خواهند بود.

در رابطه با تعیین اثرات سیاست‌های تجاری، مدل‌های انتقال استاندارد مورد استفاده قرار گرفته که در آن کالاهای وارداتی و تولید داخلی یکسان در نظر گرفته نمی‌شود (گلد برگ و نت^۱، ۱۹۹۷). با توجه به این واقعیت که در دسترسی به داده‌ها محدودیت وجود دارد، مدل تجربی در این مطالعه اندکی متفاوت و بر یک مدل ساده استوار است که تنها بر قیمت کالاهای وارداتی تمرکز ندارد بلکه کالاهای مصرفی خانوارها را به صورت ترکیبی نا متمایز از کالاهای وارداتی و کالاهای جایگزین تولید شده در داخل در نظر می‌گیرد. بدین منظور مدلی در این مطالعه مورد استفاده قرار گرفته تا بتوان از راه آن واکنش مصرف‌کنندگان به سیاست‌های تجاری مورد بررسی قرار گیرد؛ گفتنی است در این مطالعه اثر سیاست‌های تجاری بر قیمت کالاهای وارداتی و کالاهای تولید داخلی، به گونه‌ی متمایز در نظر گرفته نمی‌شود. به طور خلاصه از دو راه سیاست‌های

¹- Goldberg & Knetter

تجاری بر قیمت مصرف‌کننده تأثیر می‌گذارد: نخست این که سیاست‌های تجاری اثر مستقیمی بر قیمت کالاهای وارداتی داشته باشد و دوم با توجه به رقابت کالاهای تولید داخل با کالاهای وارداتی، در نتیجه اثر سیاست‌های تجاری، اثر غیر مستقیمی بر قیمت کالاهای تولید داخل دارد. این مطلب را می‌توان با در نظر گرفتن دو حالت بیشینه و کمینه مثال زد. در یک سو کالاهای داخلی بر بازارهای محلی استیلا دارند (چون هیچ وارداتی وجود ندارد یا کالاهای خارجی گیرنده ی قیمت هستند) در این حالت، سیاست تجاری هیچ اثری بر قیمت کالاها در بازار داخلی نخواهد داشت. در سوی دیگر کالاهای خارجی هستند که کاملاً تعیین‌کننده ی قیمت داخلی هستند (چون کالای داخلی وجود ندارد یا گذارنده ی قیمت هستند) در این حالت سیاست تجاری بیش ترین اثر را خواهد داشت. این به معنای آن است که اثر تعرفه بر قیمت‌های داخلی نه تنها به تغییر تعرفه بلکه به سطحی بستگی دارد که در آن افزایش قیمت‌های داخلی و خارجی تغییر قیمت ها را جذب می‌کند. آنچه مطلب بالا را پیچیده می‌کند، وجود و حضور هزینه‌های مبادله‌ای است. هزینه‌های مبادله‌ای را می‌توان به صورت هزینه‌هایی تعریف نمود که در فرایند حمل و نقل و بازاریابی کالاها تحمیل می‌شوند. این هزینه‌ها معمولاً در بازارهای داخلی متفاوتند و با اثرگذاری بر هزینه ی کالاهای وارداتی در بازارهای داخلی، بر قدرت رقابت کالاهای وارداتی در مقایسه با کالاهای داخلی تأثیر می‌گذارند. به طور خلاصه قیمت‌های مصرفی در سطح داخلی نه تنها به قیمت‌ها و تعرفه‌های مرزی بلکه به قیمت‌های تولیدکنندگان داخلی و هزینه‌های حمل و نقل نیز بستگی دارند. از بحث بالا نتیجه گرفته می‌شود که میزان اثرگذاری سیاست‌های تجاری بر قیمت پرداختی به وسیله ی مصرف‌کنندگان، به سطح ادغام و یکپارچگی بازارهای داخلی در اقتصاد جهانی بستگی دارد (نیکیتا، ۲۰۰۸).

با توجه به این که گوشت‌مرغ در استان‌های بسیاری تولید می‌شود، در این بخش، استان‌های نمونه ی اصفهان، اردبیل، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، تهران، خراسان رضوی، خوزستان، سمنان، فارس، مرکزی، همدان و مازندران که بیش ترین حجم تولید را در بین سایر استان ها به خود اختصاص داده‌اند، انتخاب شده‌اند، لذا این استان ها به عنوان مناطق جغرافیایی مورد نظر برای گوشت‌مرغ در نظر گرفته و بر همین اساس مدل مورد نظر تخمین زده شده است که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

آمار مربوط به قیمت بازاری گوشت‌مرغ در استان‌های گوناگون از اداره ی آمار اقتصادی بانک مرکزی و آمار مربوط به قیمت تولید کننده ی آن از سالنامه های آماری سال های مورد مطالعه جمع آوری و با استفاده از شاخص CPI به قیمت واقعی تبدیل شد، تعرفه ی ورود گوشت مرغ از مقررات صادرات و واردات سال های گوناگون دریافت و بر اساس روش اثرات ثابت سری

زمانی- مقطعی (پانل دیتا) برای دوره ی زمانی ۸۵-۱۳۷۱ به شکل لگاریتم طبیعی با استفاده از ۱۳۵ مشاهده برآورد شده است.

در این بخش آثار تغییرات تعرفه ی گوشت گوساله بر قیمت داخلی آن بررسی شده است. با توجه به این امر که گوشت گوساله در استان‌های بسیاری تولید می‌شود، در این بخش استان‌های نمونه ی اصفهان، اردبیل، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، خراسان رضوی، خوزستان، فارس، کرمان، لرستان و مازندران که بیشترین حجم تولید را در بین سایر استان‌ها به خود اختصاص داده‌اند، انتخاب گردیده‌اند، لذا این استان‌ها به عنوان مناطق جغرافیایی موردنظر برای گوشت گوساله در نظر گرفته شده‌اند. نتایج مدل مورد نظر در جدول ۴ آمده است.

آمار مربوط به قیمت بازاری گوشت گوساله در استان‌های گوناگون از اداره ی آمار اقتصادی بانک مرکزی و آمار مربوط به قیمت تولید کننده ی آن از سالنامه های آماری سال های مورد مطالعه جمع آوری و با استفاده از شاخص CPI به قیمت واقعی تبدیل شد، تعرفه ی ورود گوشت گوساله نیز از کتاب های مقررات صادرات و واردات سال های گوناگون دریافت و بر اساس روش اثرات ثابت سری‌زمانی- مقطعی (پانل دیتا) برای دوره ی زمانی ۸۷-۱۳۶۹ به شکل لگاریتم طبیعی با استفاده از ۱۵۳ مشاهده، برآورد شد. به منظور حصول اطمینان از درستی نمونه، آزمون های مربوطه انجام شده است.

مورد بالا را می‌توان به صورت زیر بیان کرد. اگر کالاهای مصرفی را نتوان بر حسب مبدا متمایز نمود، قیمت این کالاها را می‌توان به صورت یک میانگین قیمت از کالاهای وارداتی و داخلی نوشت. به بیان دیگر، قیمت بازاری پیش‌روی خانوارها برای کالای g در زمان t در منطقه ی I (به صورت P_{gtr} نمایش داده می‌شود) تابعی از قیمت‌های تولیدکننده (PP_{gtr}) ، قیمت بین‌المللی به پول محلی (PX_{gt}) ، تعرفه (T_{gt}) و هزینه‌های مبادله (TC_{gtr}) می‌باشد (نیکیتا، ۲۰۰۸).

$$P_{gtr} = PP_{gtr}^{\alpha} (PX_{gt}(I+T_{gt})TC_{gtr})^{1-\alpha} \quad (1)$$

که در آن فرض می‌شود هزینه‌های مبادله ی کالا تنها بر کالاهای وارداتی تأثیر می‌گذارند. تنها پارامتر α را می‌توان به عنوان معیاری که نشانگر استیلای کالاهای محلی بر کالاهای وارداتی است، در نظر گرفت. به گونه ی ویژه تر، منظور از $1-\alpha$ رابطه ی انتقالی است و نشان‌دهنده ی میزان تأثیرگذاری قیمت بین‌المللی، سیاست تجاری و هزینه‌های مبادله بر قیمت‌های داخلی می‌باشد. هنگامی که $\alpha = 0$ باشد، رابطه ی انتقالی کامل است و تغییر قیمت مرزی به گونه ی کامل قیمت کالاهای پرداختی به وسیله ی مصرف‌کنندگان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از سوی

دیگر زمانی که $\alpha = 1$ است، رابطه ی انتقالی صفر است و تغییرات در قیمت مرزی هیچ تأثیری بر قیمت خرده‌فروشی ندارد. معادله ی ۱ را می‌توان بر حسب لگاریتم به صورت زیر بازنویسی کرد:

$$\ln P_{gtr} = \alpha \ln PP_{gtr} + (1-\alpha) \ln PX_{gt} + (1-\alpha) \ln(1+T_{gt}) + (1-\alpha) TC_{gtr} \quad (2)$$

در تخمین معادله ی ۲ به شکلی نامحدود و غیرمحدود اتکا می‌شود که در مورد آن مجموع ضرایب $(1-\alpha)$ می‌توانند هم از نظر علامت و هم از نظر بزرگی تفاوت داشته باشند، لذا معادله ی ۲ به صورت زیر در می‌آید:

$$\ln P_{gtr} = \beta_0 + \beta_1 \ln PP_{gtr} + \beta_2 \ln PX_{gt} + \beta_3 \ln TC_{gtr} + \gamma \ln(1+TC_{gtr}) + \varepsilon_{gtr} \quad (3)$$

از آنجا که یکی از موضوع ها و دغدغه‌های بسیار مهم، اندازه‌گیری اثر آزادسازی تعرفه بر قیمت‌های داخلی در سطح منطقه‌ای است، مدل تجربی، شامل یک عبارت جبری تعاملی میان فاصله و میزان تعرفه است به گونه‌ای که اثر داخلی تغییرات تعرفه در رابطه انتقال به صورت تجربی بیان شود، بنابراین معادله ی برآورده شده به صورت زیر خواهد بود:

$$\ln P_{gtr} = \beta_0 + \beta_1 \ln PP_{gtr} + \beta_2 TC_r + \beta_3 \ln PX_{gt} + \gamma \ln(1+TC_{gtr}) + \gamma_1 \ln(1+T_{ig}) TC_r + \gamma_2 (\ln(1+T_{ig}) TC_r)^2 + \varepsilon_{gtr} \quad (4)$$

ضرایب عبارتند از: γ بیانگر کشش رابطه ی انتقالی تعرفه است (به بیان دیگر افزایش درصدی یا افزایش قیمت‌های محلی به ازای هر یک درصد افزایش در تعرفه است). در حالی که γ_1 و γ_2 نشان دهنده ی میزان اثر هزینه‌های مبادله بر رابطه ی انتقالی است. اگر $\gamma = 1$ باشد، رابطه ی انتقالی کامل است و اگر کوچک تر از یک باشد، ناقص در نظر گرفته می‌شود. در حالتی که هزینه‌های مبادله در تمام مناطق از اثر یکسانی برخوردار باشند، در آن حالت $\gamma = \gamma_1 = \gamma_2 = 0$ است. از سوی دیگر اگر بسته به فاصله از مرزهای ورودی کالا، در قیمت‌های داخلی تفاوت وجود داشته باشد، آنگاه $\gamma \neq 0$ ، $\gamma_1 \neq 0$ ، $\gamma_2 \neq 0$ است. تخمین معادله ی ۴ از مدل اقتصاد سنجی دیتون^۱ (۱۹۸۵) تبعیت می‌کند و یک سری زمانی از مجموعه ی داده‌های مقطع عرضی در قالب پانل ترکیب می‌کند. داده‌ها در قالب یک پانل قرار داده می‌شوند و میانگین قیمت‌ها برای هر منطقه در قالب مجموعه‌ای از داده‌های پانل قرار داده و تخمین‌های جداگانه‌ای برای هر یک از کالاها انجام می‌گیرد.

^۱ - Deaton

نتایج و بحث

همان گونه که در بخش پیش بیان شد، در این مطالعه از مدل‌های انتقال و روش داده‌های تابلویی^۱ استفاده شده است. در داده‌های تابلویی، واحد مقطعی یکسان طی زمان بررسی و سنجش می‌شوند. به طور خلاصه داده‌های تابلویی دارای ابعاد فضایی (مکانی) و زمانی هستند. با توجه به این که کالاهای مورد بررسی در استان‌هایی گوناگون تولید می‌شوند و دوره‌ی زمانی داده‌های در دسترس هر یک از کالاها با کالاهای دیگر متفاوت است، لذا نتایج هر یک از کالاها به صورت جداگانه ارائه می‌شود.

گوشت مرغ

به منظور حصول اطمینان از درستی نمونه، آزمون‌های مربوطه انجام شده است:

آزمون نخست: آزمون انتخاب بین Pooling و Panel Data

ابتدا مدل از روش Pooling برآورد و سپس از روش اثرات ثابت تخمین زده شد و برای انتخاب بین روش‌های Panel data و Pooling، از آماره‌ی F لیمر استفاده گردید. فرض صفر این آماره، بیانگر انتخاب روش‌های Pooling و اولویت آن نسبت به Panel است. در این جا، با توجه به نتیجه‌ی $F=6/65$ ، فرض H_0 رد می‌شود زیرا $F(11,120)$ در سطح ۵ درصد برابر است با ۲/۴۵، بنابراین روش‌های Panel انتخاب می‌شوند.

آزمون دوم: آزمون انتخاب بین اثرات ثابت یا اثرات تصادفی

همان گونه که گفته شد، بدین منظور از آماره‌ی هاسمن استفاده می‌شود. آماره‌ی محاسبه شده از این آزمون برابر ۱۷۷/۱۱ می‌باشد. با توجه به این که مقدار آماره‌ی χ^2 دو با درجه‌ی آزادی ۴ برابر ۲۰ می‌باشد (در $\alpha = 0.05$)، لذا مقدار محاسبه شده از مقدار χ^2 دو در جدول بزرگ تر است، بنابراین فرضیه‌ی H_0 رد می‌شود، لذا اثرات تصادفی ناسازگار است و لازم است جهت برآورد از روش اثرات ثابت استفاده شود.

آزمون سوم: آزمون واریانس ناهمسانی

همان گونه که اشاره شد، جهت آزمون واریانس ناهمسانی از آماره‌ی ضریب لاگرانژ استفاده می‌شود، مقدار آماره‌ی محاسبه شده ۴/۱۶ می‌باشد. آماره‌ی $\chi^2(8)=2.732$ جدول (در $\alpha = 0.05$)، از آنجایی که χ^2 دو محاسبه شده بزرگ تر از χ^2 دو جدول است، لذا واریانس ناهمسانی وجود دارد و می‌بایستی از روش GLS جهت برآورد استفاده نمود. مدل معرفی شده

^۱ - Panel data

برای تابع انتقال گوشت مرغ با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS)، اثرات ثابت روش پانل برآورد شده است که نتیجه ی آن در جدول ۳ نشان داده شده است. بر اساس نتایج بدست آمده با افزایش یک درصدی در قیمت تولیدکننده ی داخلی گوشت مرغ، قیمت این محصول ۰/۶۷۹ درصد افزایش خواهد داشت. افزایش یک درصدی قیمت جهانی گوشت مرغ، رشد ۰/۱۰۸ درصدی قیمت بازاری آن را موجب می‌شود. همان گونه که بیان شد، در برخی از اوقات سال به منظور تنظیم بازار داخلی حدود ۱-۲ درصد نیاز بازار داخلی از راه واردات تامین می‌شود. از این رو انتظار می‌رود افزایش نرخ تعرفه اثر ناچیزی بر قیمت بازار داشته باشد. نتایج نشان می‌دهد که اگر تعرفه یک درصد افزایش یابد، قیمت داخلی این کالا ۰/۱۳۷ درصد افزایش خواهد داشت؛ همچنین افزایش یک درصدی در هزینه ی حمل و نقل نیز با افزایش ۰/۰۷ درصدی در قیمت بازار گوشت مرغ همراه خواهد بود.

گوشت گوساله

هر چند تولید گوشت قرمز در ایران، در سال‌های اخیر از افزایش چشمگیری برخوردار بوده است، اما همچنان مازاد تقاضایی در حدود ۱۰۰ هزار تن در کشور وجود دارد که از راه واردات تامین می‌گردد. از این رو به نظر می‌رسد تغییرات قیمت در بازار جهانی و نرخ تعرفه می‌تواند تاثیر بالایی بر قیمت داخلی داشته باشد، اما یکی از موردهایی که این تاثیرگذاری را اندک نموده است، الگوی مصرف گوشت قرمز در کشور است. از آنجا که جامعه ی ایرانی تمایل فراوانی برای مصرف گوشت به صورت گرم دارد، از این رو گوشت قرمز منجمد نمی‌تواند کالایی ۱۰۰ درصد جانشین داخلی باشد و همین امر نیز موجب می‌شود در بازار گوشت مرغ و گوشت قرمز دولت نتواند از اهرم واردات برای تنظیم بازار داخلی استفاده نماید.

آزمون نخست: آزمون انتخاب بین Pooling و Panel Data

همان گونه که در بخش پیش توضیح داده شد، برای انتخاب بین روش‌های Panel data و Pooling، از آماره ی F لیمر استفاده شده است. در این جا، با توجه به نتیجه ی $F=7/63$ ، فرض H_0 رد می‌شود زیرا $F(9,120)$ در سطح ۵ درصد برابر است با ۲/۷۵، بنابراین روش‌های Panel انتخاب می‌شوند.

آزمون دوم: آزمون انتخاب بین اثرات ثابت یا اثرات تصادفی

همان گونه که گفته شد، بدین منظور از آماره ی هاسمن استفاده می‌شود. آماره ی محاسبه شده از این آزمون برابر ۲۲۱۳/۴۶ می‌باشد. با توجه به این که مقدار آماره ی چي دو با درجه ی آزادی ۴ برابر ۲۰ می‌باشد (در ازای $\alpha=0.05$)، لذا مقدار محاسبه شده از مقدار چي دو در جدول

بزرگ تر است، بنابراین فرضیه ی H_0 رد می‌شود، بنابراین اثرات تصادفی ناسازگار است و لازم است جهت برآورد از روش اثرات ثابت استفاده شود.

آزمون سوم: آزمون واریانس ناهمسانی

همان گونه که اشاره شد، جهت آزمون واریانس ناهمسانی از آماره ی ضریب لاگرانژ استفاده می‌شود، مقدار آماره ی محاسبه شده ۷,۸۵۴ است. آماره ی $\chi^2_{(8)}=2.732$ جدول (در ازای $\alpha = 0.05$) از آنجایی که چی دو محاسبه شده بزرگ تر از چی دو جدول می‌باشد، لذا واریانس ناهمسانی وجود دارد و می‌بایستی از روش GLS جهت برآورد استفاده نمود. مدل معرفی شده برای تابع انتقال گوشت مرغ با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS)، اثرات ثابت روش پانل برآورد و نتیجه ی آن در جدول ۴ آمده است. بر اساس این جدول، با افزایش یک درصدی در قیمت تولیدکننده ی داخلی گوشت گوساله، قیمت بازاری این محصول ۰,۳۹۲ درصد افزایش خواهد داشت. از سوی دیگر، افزایش یک درصدی قیمت جهانی گوشت گوساله، رشد ۰,۰۶۴ درصدی قیمت بازاری آن را به همراه خواهد داشت. در اثر افزایش یک درصد در تعرفه، قیمت داخلی این کالا ۰,۳۳۱ درصد افزایش می‌یابد. با توجه به این که حدود ۱۵ درصد از تقاضای داخلی از راه واردات تامین می‌شود، تأثیرپذیری این محصول از تعرفه در مقایسه با گوشت مرغ بسیار بالاتر است، ولی تأثیرگذاری آن از افزایش قیمت تولیدکننده ی داخلی بیش از قیمت جهانی است. بدین مفهوم که افزایش قیمت بازار داخلی این کالا در درجه ی نخست متأثر از افزایش قیمت تولید کننده ی داخلی و در درجه ی دوم افزایش نرخ تعرفه و قیمت بازار جهانی است.

محاسبه ی تأثیر افزایش نرخ تعرفه بر قیمت داخلی

برای محاسبه تأثیر افزایش نرخ تعرفه تا سطح ۹۰ درصد لازم است از کشش بدست آمده در رابطه ی ۳ استفاده شود. بر اساس این رابطه نحوه محاسبه ی کشش به صورت زیر است:

$$e = \Delta P / \Delta (T/100+1) * (T_1/100+1) / P_1 \quad (5)$$

بر اساس رابطه ی بالا آنچه مجهول است و دولت در پی محاسبه ی آن می باشد، تغییرات قیمت در اثر تغییر تعرفه است. براین اساس برای هر یک از محصولات منتخب تأثیر تعرفه به صورت زیر محاسبه شده است:

الف- گوشت مرغ: تعرفه ی گوشت مرغ نیز بر اساس ماده ی ۴۰ قانون بودجه ی سال ۱۳۸۸ از ۴ درصد به ۹۰ درصد افزایش خواهد یافت در نتیجه قیمت داخلی از رشد ۱۱/۳۹ درصد برخوردار خواهد بود.

ب- گوشت قرمز: نرخ تعرفه ی گوشت قرمز از ۴ درصد به ۹۰ درصد افزایش می‌یابد و بر همین اساس میزان افزایش در قیمت داخلی گوشت قرمز ۲۷/۳۷ درصد خواهد بود.

نتیجه گیری و پیشنهادها

مهم ترین و اساسی ترین شرط یک نظام بهینه ی تعرفه‌ای، طراحی آن بر مبنای راهبردی درازمدت است. در این نوع راهبرد، جهت‌گیری‌ها و برنامه‌های درازمدت دولت، مزیت نسبی محصولات، اولویت‌بندی محصولات از نظر درجه ی ارز آوری و اشتغالزایی، راهبردی بودن کالاها و ارتباط آنها با بحث امنیت غذایی معین و مشخص است. در این نوع راهبرد جهت‌گیری‌ها و برنامه‌های درازمدت دولت بر مبنای وضعیت تولید بازار داخلی و جهانی محصولات بنا شده و بر اساس آن می‌توان به راحتی کالاها را به لحاظ درجه ی اهمیت و حساسیت برای کشور تقسیم‌بندی کرد و با توجه به این موضوع، سیاست تعرفه‌ای در مورد آن‌ها اعمال نمود. چنانچه سیاست و نظام تعرفه‌ای بر پایه چنین راهبردی بنا شود، مسلماً دارای کم ترین نوسان‌های سالانه خواهد بود. چنین نظامی با توجه به این که شرایط تولید و بازار داخلی و جهانی را در درون خود دارد، با در نظر گرفتن درجه ی اهمیت و حساسیت کالاها، می‌تواند از تولیدات داخلی حمایت مؤثر و منطقی به عمل آورد.

با این حال در نظر گرفتن همه ی عوامل بالا در یک نظام بهینه ی تعرفه چنانچه با اجرایی ضعیف همراه شود، آثار مثبت زیادی به بار نخواهد آورد. تجربه ی کشورهای پیشرفته ی دنیا نشان می‌دهد که این گروه کشورها به منظور حمایت مؤثر و منطقی در اجرای نظام تعرفه‌ای خود، از ابزارهای متنوع تعرفه‌ای سود می‌برند. از این رو لازم است در یک نظام بهینه ی تعرفه‌ای شیوه ی اجرا و بهره‌گیری از ابزارهای متنوع برای موفقیت این نظام در نظر گرفته شود.

منابع

۱. حسینی، م.ع. حیدری، غ.ر. ۱۳۸۸. برآورد تعرفه فصلی واردات منتخبی از محصولات کشاورزی ایران. پژوهشنامه بازرگانی؛ ۱۳(۵۰):۱۲۱-۱۵۵.
۲. فریادرس، و. مقدسی، ر. ۱۳۸۳. بررسی نظام تعرفه بخش کشاورزی ایران طی دوره ی ۱۳۶۱-۱۳۸۲. فصلنامه ی اقتصاد کشاورزی و توسعه؛ ۱۲(۴۸):۱-۲۳.
۳. مقررات واردات و صادرات سال ۱۳۸۸، سازمان توسعه ی تجارت ایران.
4. Deaton, A., 1985. Panel data from time series of cross-sections. *Journal of Econometrics* 30, 109-126.
5. Gilanpour O., 2006. Challenges of Iran's Agriculture Sector in Accession Process to the WTO. Eighth European Trade Study Meeting, Vienna
6. Goldberg, P., Knetter. M., 1997. Good Prices and exchange Rates: What have we learned? *Journal of Economic Literature* 35, 1243-1272.
7. Goldberg, p., Pavcnik, N., 2004. The response of the informal sector to trade liberalization. *Journal of Development Economics* 74, 331-366.
8. Nicita, A., 2009. The price effect of tariff liberalization: Measuring the impact on household welfare. *Journal of Development Economics*. 89
9. Porto, G., 2006. Using survey data to assess the distributional effects of trade policy. *Journal of International Economics* 70(1), 140-160.
10. WTO-IDB and UNCTAD, 2004. World Trade Report, PP: 204-208

پیوست ها

جدول ۱- تصویری کلی از میانگین ساده ی نرخ تعرفه ی کاربردی دولت های کامله الوداد در سال ۲۰۰۳.

شرح	میانگین ساده			
	کشاورزی	غیرکشاورزی	کشاورزی	غیرکشاورزی
الجزایر	۱۸/۷	۲۳/۴	۱۸	۰/۲
آرژانتین	۱۴/۲	۱۰/۳	۱۴/۸	۸/۱
ارمنستان	۳	۷/۲	۲/۳	۲۷/۹
استرالیا	۴/۲	۱/۱	۴/۶	۶۹/۵
برزیل	۱۳/۸	۱۱/۷	۱۴/۱	۲/۶
کانادا		۳/۱	۴/۲	۴۹/۶
افریقای مرکزی	۱۸	۲۲/۳	۱۷/۴	۰
شیلی	۶	۶	۵/۹	۰
چین	۱۲/۴	۱۹/۲	۱۱/۳	۲/۵
مصر	۱۹/۹	۲۲/۸	۱۹/۴	۰
اتحادیه اروپا	۴/۲	۱۶/۵	۴	۲۵/۹
ج.ا.ایران	۲۷/۳	۳۴/۱	۲۶/۳	۰
ژاپن	۳/۲	۷/۳	۲/۷	۲۹/۲
اردن	۱۳/۱	۱۹/۸	۱۲/۱	۲۷/۵
لبنان	۵/۴	۱۴/۷	۴	۱۷/۴
مکزیک	۱۴	۲۴/۵	۱۷/۱	۲/۳
مراکش	۳۰/۲	۴۸/۶	۲۷/۵	۰
پاکستان	۱۷/۱	۲۰/۴	۱۶/۶	۰
فیلیپین	۴/۷	۴	۳/۴	۰
رومانی	۱۶/۹	۲۴/۱	۱۵/۸	۵/۵
روسیه	۹/۹	۸/۹	۱۰/۱	۱/۲
سنگاپور	۰	۰	۰	۹۹/۷
افریقای جنوبی	۵/۸	۹/۱	۵/۳	۴۰/۴
سريلانکا	۸/۲	۱۹	۶/۷	۱۱/۵
سوییس	۰	۰	۰	۱۹/۵
تایوان	۶/۹	۱۶/۳	۵/۵	۲۳/۲
ترکیه	۱۰	۴۲/۹	۵	۱۲
آمریکا	۳/۹	۵/۱	۳/۷	۲۶/۲
ازبکستان	۱۱	۱۰/۲	۱۱/۱	۵۸/۱

Source: WTO-IDB and UNCTAD, World Trade Report 2004, PP: 204-208

جدول ۲- تصویری کلی از میانگین ساده ی نرخ تعرفه ی کاربردی دولت های کامله الوداد در سال ۲۰۰۷

شرح	میانگین ساده			
	کشاورزی	غیرکشاورزی	کشاورزی	غیرکشاورزی
الجزایر	۱۸,۶	۲۳,۲	۱۷,۸	۰,۲
آرژانتین	۱۲,۰	۱۰,۲	۱۲,۲	۶,۴
ارمنستان	۲,۹	۶,۹	۲,۳	۳۲,۰
استرالیا	۳,۵	۱,۳	۳,۸	۷۴,۹
برزیل	۱۲,۲	۱۰,۳	۱۲,۵	۶,۲
کانادا	۵,۵	۱۷,۹	۳,۷	۴۶,۰
شیلی	۶,۰	۶,۰	۶	۰,۶
چین	۹,۹	۱۵,۸	۹	۵,۷
مصر	۱۶,۷	۶۶,۴	۹,۲	۱۳,۷
اتحادیه اروپا	۵,۲	۱۵	۳,۸	۲۹,۹
ج.ا.ایران	۲۶,۲	۲۸,۹	۲۵,۸	۰
ژاپن	۵,۱	۲۱,۸	۲,۶	۳۵,۰
اردن	۱۱,۲	۱۸,۶	۱۰,۱	۲۸,۵
لبنان	۶,۹	۱۹,۳	۵,۰	۱۸,۵
مکزیک	۱۲,۶	۲۲,۱	۱۱,۲	۹,۲
مراکش	۲۳,۰	۴۲,۹	۲۰	۱۴,۱
پاکستان	۱۴,۱	۱۵,۸	۱۳,۸	۰
فیلیپین	۶,۳	۹,۶	۵,۸	۰,۱
روسیه	۱۱,۰	۱۴,۶	۱۰,۵	۵,۳
سنگاپور	۰	۰,۱	۰	۹۹,۸
افریقای جنوبی	۷,۸	۹,۲	۷,۶	۴۵,۰
سريلانكا	۱۱,۰	۲۲,۱	۹,۱	۴,۹
تایوان	۶,۳	۱۷,۵	۴,۶	۲۶,۵
ترکیه	۱۰	۴۶,۷	۴,۸	۱۴,۸
آمریکا	۳,۵	۵,۵	۳,۲	۳۰,۴
ازبکستان	۱۵,۶	۱۸,۶	۱۵,۱	۰,۲
کره جنوبی	۱۲,۲	۴۹,۰	۶,۶	۵,۱
عربستان	۵,۰	۷,۶	۴,۷	۲۱,۲

Source: WTO.org

جدول ۳- بررسی اثرات تغییرات قیمت جهانی، قیمت کالاهای داخلی، تعرفه، بر قیمت گوشت مرغ.

متغیر	نتایج بدست آمده
جزء ثابت	۱/۵۱۹*** (۰/۱۹۷)
قیمت جهانی	۰/۱۰۸*** (۰/۰۱۹۹)
قیمت تولید کننده داخلی	۰/۶۷۹۰*** (۰/۱۹۷۷)
تعرفه+1	۰/۱۳۷۷*** (۰/۰۲۶۸)
هزینه های تجاری	۰/۰۷۹۶** (۰/۰۳۱۶)
تعداد مشاهدات	۱۳۵
p ²	۰۰/۷۶۰

اعداد داخل پرانتز بیانگر مقادیر خطای معیار (Standard Error) متغیرهای مربوطه می باشند.

۰/۱۰، ۰/۵، ۰/۱ با علائم *، ** و *** نمایش داده شده است.

جدول ۴- بررسی اثرات تغییرات قیمت جهانی، قیمت کالاهای داخلی، تعرفه، بر قیمت گوشت گوساله

متغیر	نتایج بدست آمده
جزء ثابت	۲/۹۳۰*** (۰/۴۷۰۶)
قیمت جهانی	*۰/۰۶۴۴ (۰/۰۳۲۸)
قیمت تولید کننده داخلی	۰/۳۹۲*** (۰/۰۰۴۹)
تعرفه+1	۰/۳۳۱*** (۰/۰۴۵۴)
هزینه های تجاری	۰/۰۲۸۴ (۰/۰۱۹۷)
تعداد مشاهدات	۱۵۳
p ²	۰/۹۶۶

اعداد داخل پرانتز بیانگر مقادیر خطای معیار (Standard Error) متغیرهای مربوطه می باشند.

۰/۱۰، ۰/۵، ۰/۱ با علائم *، ** و *** نمایش داده شده است.

